

doncs, que *baldufa* és en el fons una variant de la idea de 'butllofa', petita excrescència arrodonida, una espècie de bola, que s'infla, com diuen els infants que s'infla la baldufa quan roda amb vertiginosa rapidesa, i la seva oscil·lació fa semblar llavors que es 5 boteixi pels costats.

Vet aquí, doncs, com hem vingut a acostar-nos a les idees de Spitzer (*l. c.*) i de Gerhard Rohlfs, que relacionen *baldufa* amb la parentela del nostre *botinflat*, i en particular les seves variants prov. *boudenflà*, *boudufa*, i entre elles *gouduflà* «enfler»: això vindria a explicar també la variant amb *g-* (d'ampla extensió, com hem vist, entre les variants de *baldufa-galdufa*), com sigui que el fet d'anar la *b-* de *botinflat* davant una *o*, justificaria el pas de *botinflat* a *gou-* i el de *boldufa* a *godufa* o *galdufa*. La idea venia ja de Puitspelu: «le même que *boutiflo* adj. 'enflé, bour-soufflé', parce que la toupie a le ventre comme enflé et parce qu'elle fait un bruit semblable à celui du vent: ainsi les enfants de Lyon disent d'une toupie qu'elle a du vent» (cf. el «s'infla» dels nois catalans).

Bé pot ser, doncs, que això doni la clau de l'etimologia més convincent: variant de *butllofa*, amb una *-d-* que en part resultaria de diferenciació (com en el cast. *bulda* = *butlla*, *pildola* [cast. *pildora*, cat. *pin-dola*] < *PILLULA*) i, en part, de l'encreuament amb *botinflat* (aquest, per altra part, n'hauria rebut la *-d-* < *-t-* en *boudenflà*). Si es tracta d'un desenrotllament purament romànic de *BULLA* i *bullofa*, o bé d'una formació pre-romana, partint de la família indoeuropea del ll. *BULLA*, ja podem deixar-ho enlaire, car aquesta té gran extensió en altres llengües de la gran família (hispano-cèltic *BULLAKA* 'ballaruga', veg. infra, a l'article *BALLAR*; ags. *bolla* i els altres de Pok., *IEW*, 121).

La idea de 'inflor, oscil·lació, falsedat', queda també amplament substanciada per l'ample grup dels aparents derivats en *balduf-*, com *baldufer*: «hòmens qui temen Déu e ànima, e que sien de religió e que sien homes honests e de bona fama, e que no sien homes *balduffers*», *Consolat de Mar*.⁶ Fabra usava *escarabat baldufer* per al que en diem *piloter* (veg. *escarabat*); si bé això no figura més que en el seu diccionari i no es retroba en d'altres, deu tenir realitat, perquè aquest *escarabat* fa rodar una bola d'excrement.⁷ *Baldufell* 'cadenat' (Tavascan, recollit el 1934), mentre que amb el sentit de 'baldeta de fusta' ha passat a la modalitat *bandufell*, que és tortosina (*BDC* III, 87). De nou, aquí, objectes arrodonits i que donen voltes, i alhora clarament inseparables de *BALDA*, amb el qual ja veïem relació.

Però després tenim accs. més morals: mall. i menorq. *baldufenc* 'incorrecte, fet sense mirament',⁸ 'fallós', i a Menorca també *baldufer*; Josep Ma. de Sagarra usà **abaldufat* en les seves Memòries, si fa no fa en el sentit de l'alcoverià *baldufenc* (mot aquell no recollit per cap dicc., però que sembla autèntic). *Baldufar* mall. 'inflar-se, fer bony una cosa buida' (*AlcM*).

Baldufari 'cartoral dels documents atorgats a una entitat' (Mateu, *Mat. para un glos. de dipl. hispànica*, 60

Cast. de la Pl., 1957, p. 18, en dóna cites dels anys 1611-1746, i és nom ben conegut des de 1359, *AlcM*)⁹ però el seu sentit primitiu degué ser 'conjunt de coses voluminoses' (*AlcM*, § 2), 'engany' (*AlcM*, § 3), a causa de la quantitat de privilegis i instruments que les entitats anaven acumulant-hi; tanmateix, d'altra banda, M. Gadea usa amb aquest valor la coneguda variant amb *g-* en el sentit de 'baldufenc': «u d'aqueixos escuraplats *galdufaris* o fartons, que mai se veuen saciats de menjar i beure» (*T. del Xè* II, 82) i Escrig (1851) i altres valencians el registren o usen amb el sentit de 'sés', cast. «traserro».

Cito, encara, un pallarès *baldufelles* que, amb el significat de 'remolins de l'aigua del riu' vaig sentir fa 43 anys a Àreu: de nou ací també una cosa rodona i que s'infla donant voltes; en canvi *baldufella* a Mallorca és una anella de ferro del bauprès, castellà *suncho* (*AlcM*), on de nou s'estreny el contacte amb *BALDA*.¹⁰

Tot plegat imposa la conclusió que *baldufa* i els seus afins expressen la idea d'inflor, falsedat i 'objecte que dóna voltes'. Si hi ha realment afinat amb *botinflat* és insegur, car en aquest la *-d-* de les variants ha de ser secundària, venint com ve de *BUTTIS* i *bot*; que n'hi ha amb *bullofa*, mot afí al ll. *BULLA* 'bola' i 'bombolla', sembla bastant segur, i resta veure si la *-f-* de *bullofa* i *baldufa*, pertany a un sufix de data romànica, que no sortirà de *botinflat*, puix que en aquest hauríem de tenir *-nfl-* i no pas *-f-* sola, o té, com els tipus indoeuropeus dels afins ll. *BULLA*, i sorot. *BALDA*, antecedent pre-romans.

DERIV.: Vegeu-los al final de l'article. Per a major il·lustració en les indagacions sobre el nom de la baldufa, cal tenir en compte el repertori de noms d'aquesta joguina aplegats per Krüger, en el *Boletim de Filologia* XIII, 331-335.

¹ M'explicaven (1962) que «El Clau de la Trompa és un bullidor d'aigua en el Barranc del Port (d'aquesta vila), que pareix un clau de *baldufa*». El País Valencià és on el mot té caràcter menys general, fins al punt que G. Colon m'escrivia que només *ballaruga* (*baralluga*) i *trompa* són mots populars allà. Però després (1976) m'escrivi amablement que d'una enquesta feta per ell aquest estiu, a molts pobles entorn de Castelló, resulta que tots coneixen o empren *baldufa*, tant en qualitat de sinònim de *trompa* com en la de 'dona de costums lleugers'. —

² Com observa MLWagner aquesta excrescència d'una *n* és corrent en els hispanismes sards: *kenšare* 'queixar', *attransare* 'anar entere', *findeus*: *RLiR* rv, 44, i mapa 17, *RFE* ix, 260. — ³ Veg. el dicc. de Lane; d'aquells el treu Freytag i d'aquest el copia Belot. És veritat que aquest diccionariet, mancat de tota garantia, li atribueix també el sentit de «toupie», segurament fundant-se en la mala etimologia del *DACEsp*. — ⁴ Asín ho adorna amb detalls inventats (amb la manca d'escrúpols característica d'ell, sempre que es fica en etimologia lexical o toponomàstica, si bé potser ja vénen d'un acadèmic anterior). La mateixa arrel *hādraf* 'cuitar', a la qual